

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת חיי שרה תשע"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתכ"ה

ואיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק טו) מקרית ארבע עד חרן מהלך שבעה עשר יום, ובשלש שעות בא העבד עד חרן ע"ש. ובביאור הרד"ל שיצא בשש שעות בעיצומו של יום, ושהה שלש שעות בדרכו, ובא לחרן בט' שעות ביום במנחת הערב, וזהו לעת ערב לעת צאת השואבות ע"ש. וזה נרמז במה שאמר הכתוב ו'אבוא היום א'ל ה'עין, שעולה מספר י"ז, שהיום יצאתי והיום באתי, דרך של י"ז ימים, ומכאן שקפצה לו הארץ. ועל כן אמר הכתוב וכל טוב' אדוניו בידו, שאברהם אדונו שלחו על דרך שהוא מהלך ט"ב ימים, ואליעזר לקחו בידו להקדימו, ויקם וילך, שקפצה לו הארץ בעודו קם על מקומו. ועל כן נרמז בהנגינה 'קדמא ואולא, רומז שהקדים לילך בקפיצת הארץ, ושהה שלשה שעות בדרך, ובא לחרן בשעה הרביעית. וזה נרמז בהנגינה רביעי, שרומז על השעה הרביעית. וגם נרמז שנשאר לפניו עוד רביע יום, היינו שלש שעות האחרונות. ולמאן דאמר (ברכות ג) דארבע משמרות הוי הלילה ע"ש. אם כן גם היום נחלקת בארבע משמרות, ובא לחרן בתחלת המשמורה הרביעית, וזהו רביעי.

*

והסיבה שהלך אליעזר לחרן בקפיצת הארץ, ואחר שבא לשם ביקש מה' הקרה נא לפני היום, יש לומר בטעמו, דאיתא בגמרא (סנהדרין ק). אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון, שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל. אמר לפניו רבונו של עולם, מפני מה אומרים אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, ואין אומרים אלקי דוד. אמר אינהו מינסו לי ואת לא מינסית לי. אמר לפניו רבונו של עולם

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו וגו' (כד-ג). ויש להבין לאיזה צורך הזכיר כאן שאליעזר היה מושל בכל אשר לו. - ולהלן בפרשה, ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך, וכל טוב אדוניו בידו, ויקם וילך אל ארם נהרים (כד-ג). ולכאורה תרי פעמים וילך מיותר. וגם מה שאחר כך שינה באמרו ויקם וילך. והנגינה בפסוק זה הוא 'קדמא ואולא רביעי'. וגם איך יתכן שיקח אתו עמו כל טוב אדוניו בידו, אשר אברם היה כבד מאד במקנה בכסף ובזהב. ורש"י פירש עבור זה, שטר מתנה כתב ליצחק ע"ש. - ולהלן, ויאמר ה' אלקי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום וגו' (כד-ג). ויש להבין למה דקדק לבקש שיהיה כל זה היום, ולא למחר.

ומתחלה נקדים מה שפירש מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע (אשר היום הוא יומא דהילולא דיליה) הכתוב ויקח העבד עשרה גמלים וגו', דהנה אליעזר אמר ואבא היום אל העין (כד-מב), וברש"י היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ (סנהדרין צה). ופירש מרן הבעש"ט זי"ע דידוע כי השם של קפיצת הארץ יוצא מר"ת בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (בראשית א-א), הוא גושפנקא דחתים ביה שמיא וארעא. והוא ג"כ הר"ת של ו'אבא היום א'ל ה'עין, שהוא ג"כ השם של קפיצת הדרך אהו"ה. וזהו שאמר מכאן שקפצה לו הארץ, מהשם המרומזת בתיבות אלו, קפצה לו הארץ עכדה"ק. והנה השם הנ"ל של קפיצת הארץ עולה בגימטריא טוב', על כן אמר מקודם שלקח עשרה גמלים וילך, ויען שרבו מסר לו השם של קפיצת הדרך שהוא בגימטריא ט"ב, וכל טוב' אדוניו בידו, על כן ויקם וילך, אף שהיה קם במקום אחד על מעמדו אעפ"כ וילך, שקפצה לו הארץ ולא היה צריך לילך ברגליו ודפח"ח.

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי' להשי"ת, הננו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו אצל חתנו הרה"ג רבי ישעי' טירנויער שליט"א למזל טוב

יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג נחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

ברבו. וכאשר הלך לחרן הזכיר שם של קפיצת הדרך, שלא יצטרך להאריך נסיונו עוד י"ז ימים. וכאשר בא לחרן ביקש מה' הקרה נא לפני היום', שלא ילין הדבר עד למחר. ושוב כאשר הגיע לביתו של בתואל לא רצה לטעום עד אשר דברתי דברי, וכל זה כדי שיוכל לעמוד בנסיונו להיות עבד נאמן לרבו.

*

ואיתא במדרש (ב"ר ס"ו) אמר רבי יוסי בן רבי דוסא, על ידי ששירת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך שנאמר ויאמר בוא ברוך ה' (כד-לא) ע"כ. וכן הוא בזוה"ק (ח"ג קנח). שבא מלאך והכניס תיבות אלו 'בוא ברוך ה' לתוך פיו של לבן, בשביל שיצא אז מאותה קללה ונתברך ע"ש. ויש להבין למה יצא אז דייקא מקללתו של נח שאמר ארור כנען וגו' (ט-כד). ועוד יותר יפלא, שגם אי יצא אז מכלל ארור, מכל מקום מי בירכו שנכנס אז לכלל 'ברוך'.

ונראה כי מהותו של עבד שהוא בטל כולו לרבו, עד שאין לו יד לעצמו אלא יד עבד כיד רבו, ואי אפשר לו לזכות לעצמו גם פרוטה אחת, שהוא כולו תחת רבו. ומבואר בפנים יפות בפרשתנו (על הפסוק ויאמר אברהם) דהגם דעבד אינו נעשה שליח, ואיך עשה אברהם את אליעזר שליח לקידושין. אך זהו דוקא בעבד של איש אחר, אבל עבדו של המקדש עצמו שאני, ויכול לקדש על ידי עבדו לא מתורת שליחות, אלא משום דהוי כגופו, ועבדו של אברהם הוא כאברהם עצמו ולא כשליח ע"ש.

והנה ביטולו של אליעזר לרבו אברהם היתה יתירה משאר עבדים, שרק מעשה ידיהם מתבטלים לאדוניהם, אלא הוא ביטל כל מחשבותיו ושאיפותיו ורצונותיו לרבו, הוא לא רוצה שום דבר בעולם רק מה שהוא רצון רבו. ובהכנעה יש כמה מדריגות עד כמה האדם מתבטל, ולדוגמא בני אדם ושלמים מכניעים עצמם לדעת חכמי ישראל וצדיקיהם, הם שואלים בעצתם ועושים כפי מה שאומרים להם. אבל כמה פעמים זהו רק באחוזים קטנים. הוא יש לו דעת לעצמו, וכאשר יש לו ספק או עושה כדעת החכם. לפעמים מכניע עצמו בעשרה אחוזים, ויש שמכניעים עצמם בחמשים וששים אחוזים, אבל לא מבטל דעתו כליל. ומכל שכן כאשר רואה בעיניו ובדעתו לעשות כך וכך, וזהו טובתו האמיתית, והחכם אומר לו לעשות להיפוך, ורואה ההפסד בעיניו, לא יכניע עצמו לבטל דעתו כליל לדברי החכם. לא כן אליעזר, הוא ראה את אושרו במה ששיא את בתו ליצחק, וכאשר אמר לו אברהם שאין ארור מדבק עצמו בברוך, ביטל כל מחשבתו לרבו, ועשה השתדלות עצומה כפי מה שהיה בידו, כדי להוציא שאיפתו של רבו בשלימותו.

וזהו על דרך שמצינו בגמרא (חולין פט). נתתי גדולה לאברהם אמר לפני (בראשית יח-כ) ואנכי עפר ואפר, למשה ואהרן אמרו (שמות י"ז) ונחנו מה, לדוד אמר (תהלים כ"ו) ואנכי תולעת ולא איש. אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר, ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה ע"כ. וביאורו הוא, כי בודאי כולם היו מופלגים במדת ענותנותם עד להפליא, מכל מקום ביטולו של אברהם לא היה עד סופו ממש, שהרי עפר ואפר עכ"פ הוא דבר יש. אבל ביטולו של משה ואהרן היתה עד קצה האחרון,

בחנני ונסני, שנאמר (תהלים כ"ב) בחנני ה' ונסני וגו'. אמר מינסנא לך, ועבידנא מילתא בהדך, דלידהו לא הודעתיהו, ואילו אנא קא מודענא לך דמנסנא לך בדבר ערה וכו'. והיינו דכתיב (שם י"ג) בחנת לבי פקדת לילה [על מעשה לילה פקדתני, אם אוכל לעמוד בנסיון של דבר עבירה], צרפתי בל תמצא [חשבת לצרפתי ולא מצאתני נקי], זמותי בל יעבר פי, אמר איכו זממא נפל בפומיה דמאן דסני לי ולא אמר כי הא מילתא [מי יתן והיה בפי רסן, ואפשר לעכב את דברי שלא אומר דבר זה של בחנני] ע"כ. וכמו כן אנו מתפללים בכל יום, ואל תביאני לידי נסיון, כי חלושי כח אנו מלעמוד בהם, והלואי שנעבוד את ה' בלי שום נסיון, ויש להזהר מלהכניס עצמו לנסיון, שהרי דוד מלך ישראל, אם כי ידע מתחלה במה שמנסין אותו, לא עמד בנסיונו. וזה מוסר השכל להכלים השונים של טעכנולוגיא, להתרחק מהם כפי האפשרות, ולא יכניס עצמו לנסיון, כי בסופו יופגע בהם.

והנה אליעזר אמר לאברהם, אולי לא תלך האשה אחרי (כד-לט). וברש"י אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר, והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר לו אברהם, בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מתדבק בברוך (ב"ר נ"ט) ע"כ. ואם כן היה לאליעזר נגיעה שלא יוגמר השידוך עם רבקה, כי אולי אז ישנה אברהם דעתו לקחת את בתו. והיה בזה מסירת נפש עצומה מאליעזר, כי שידוך כזה לבתו לא יהיה לו עוד, הן בגשמיות שאברהם כבד מאוד בכסף ובזהב, ועל כולם מחותן כאברהם אבינו, חתן עולה תמימה, אשר הוטח לו מפי ה' שממנו יצא שלשלת של הכלל ישראל כולו, והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים. ובקל היו הנגיעות שלו יכולים להטעותו, שיחזור לאברהם ולומר שלא הצליח בדרכו. ולהודיע לו שבתואל הוא רשע ורוצח, ונתן לפני אליעזר מאכל עם סם המות, ונתחלפה הקערה ואכל בתואל ממנה ומת (ילקוט רמז קט). וכמו כן לבן רצה להורגו, והזכיר אליעזר שם המפורש והעמיד הגמלים באויר על העין (עין אור החיים כד-ל). ומה גם שיצחק היה בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה (כ"ב), ורבקה היתה בת שלש (רש"י שם). ואף על פי כן היה עבד נאמן, וביטל דעתו ורצונו כליל לדעת רבו, עד שקרא לגמר שידוך זה בתואר הצלחה, ואמר אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי (כד-נ).

והנה בני אדם אחרים לא היו מוסרים שליחות לשדכן כזה אשר יש לו נגיעות שלא יהיה שידוך זה, כי רוצה השידוך לבתו. אמנם אברהם לא חש, כי ידע צדקתו של אליעזר שהוא גבור הכובש את יצרו, ולכן קרא לעבדו זקן ביתו 'המושל בכל אשר לי', שיש לו מדריגה זו שיוכל למשול על עצמו בכל מה שיש לו נגיעה. ואם זהו דבר הנוגע ל'י' יוכל למשול על עצמו שלא יעורר הנגיעה את מעשיו, ועל כן מסר שליחות זה לאליעזר. וכמו כן אליעזר כאשר הלך לדרכו אמר עליו הכתוב, 'וכל טוב אדוניו בידו', שלא היה בידו שום נגיעה לדבר שיהיה לתועלת אליו, רק מה שהוא 'טוב לאדוני' זה לקח אתו עמו, והלך כעבד נאמן להשלים שליחותו של אדונו.

אמנם התנא אומר (אבות ב"ד) ואל תאמן בעצמך עד יום מותך, וחשש אליעזר הן אמת כי היום עומד במדריגה זו לבטל רצונו מפני רצון רבו, אבל יתכן שלמחר יתגבר עליו יצרו ויחלש נאמנותו לרבו, ויעשה פעולות המנגדות לגמר שידוך זה. על כן הזדרז לגמור הדבר במוקדם האפשרות, קודם שיחלש דביקותו

עד שנתבטלו ישותם לגמרי, ואין להם תפיסת מקום בעולם כלל, אלא ונחנו מה, ביטול לה' עד קצה האחרון.

והנה אליעזר ביטל עצמו כליל לאדונו אברהם, אבל כל זמן שיש בו עדיין ישות מונח עליו קללתו של נח שאמר ארור כנען. אבל במעשה זו שביטל כל ישותו לגמרי לאדונו, עבד אברהם אנכי, הוא אינו חפצא לעצמו אלא מתבטל כליל לאדונו, ואין לו אפילו רצון אחר חוץ מרצון רבו, בזה הגיע למדרגת של ונחנו מה, וכיון שהוא חסר המציאות שפיר נתבטל ממנו הארור. ולא עוד אלא שביטל עצמו כליל לאברהם שהוא ברוך, אם כן עצמותו הוא כעצם של אברהם, כמו כל דבר שמתבטל באחר, וכיון שאברהם הוא ברוך, גם הוא נכנס לכלל ברוך, ולכן אז אמר לו בוא ברוך ה'.

ובזה יש להבין מה דאיתא בגמרא (בבא בתרא עה:) אמר רבי יוחנן עתידין צדיקים שנקראו על שמו של הקב"ה [שיהא שמם ה'], שנאמר (ישעיה מג-ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו ע"כ. והיא פליאה איך יתכן כדבר הזה לקרוא לבני אדם בשמו של הקב"ה, שם הוי"ה ב"ה. ומצינו עוד פלא יותר, דאיתא בזוה"ק (פ' בא לח.) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה' (שמות כג-ד), מאן פני האדון ה', דא רבי שמעון בן יוחאי ע"כ. הרי לנו שיתכן גם בעולם הזה להקרא בשמו של ה'.

אמנם הכוונה הוא, כי לעתיד כאשר יתמלא הארץ דעה את ה', ונגלה כבוד ה', וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים, ויהיו מראים באצבע הנה אלקינו זה, אז תהיה הביטול של הצדיקים לה' בתכלית הביטול, בבחינת ונחנו מה, וכיון שיתבטלו כליל לה', ולא יהיה להם מחשבה עצמי כלל, רק כל שאיפתם ורצונם יהיה לה', על כן יהיו גם הם נקראים בשם ה', כי המה בטלים ומבוטלים לה', ודבר שמתבטל כליל לדבר אחר, נקרא על שם הדבר שמתבטל אליו.

וראיתי בשם הגאון רבי אלחנן וואסרמאן זצ"ל שאמר בהספדו על רבו בעל החפץ חיים זצ"ל, אילו היינו מתבקשים להספיד את משה רבינו ע"ה, האדם הגדול בענקים, שבלידתו נתמלא הבית אורה, ועלה למרום עם המלאכים, ושכינה מדברת מתוך גרונו, ולא קם נביא כמוהו, מי היה יכול לסיים שבו. אבל הכתוב עצמו מספידו, וכלל כל מעלותיו בשתי תיבות, וימת שם משה 'עבד ה' (דברים לה-ה), שהתבטל כליל בחיים חיותו לה' כמהותו של עבד נאמן, שאין לו אלא רצון אדונו, וכל שיקוליו ושאירותיו הפרטיות שלו כאילו לא נמצאים. ורבי שמעון בן יוחאי שהיה לו ניצוץ ממשה רבינו, כמו שכתב האר"י ז"ל בליקוטי ש"ס (שבת לג.) דלכן כמו שמשה ברח מפני חרב פרעה, והשיג שלימותו במדבר, כן רבי שמעון ברח מפני הקיסר, והשיג שלימותו במערה המדברה ע"ש. ולכן זכה גם למדרגה זו, להבטל כולו לה', ולהיות עבד ה' כמשה, וראוי להקרא בשם האדון, שהתבטל כליל אליו.

*

ובזה נראה לבאר מה דאיתא בילקוט (פ' לך עה) תשעה נכנסו בגן עדן בחייהם, ואליעזר עבד אברהם אחד מהם ע"ש. (וכן הוא בילקוט בפרשתנו קט.) ויש להבין במה הגיע אליעזר למדרגה כזה, עוד יותר מרבו אברהם אבינו, שלא זכה לזה. ונראה בהקדם לבאר מהו המעלות של כניסת חי בגן עדן, הלא גן עדן היא תענוג הנשמה, ומהו התועלת להגוף שיכנס שם חיים. אך הכוונה הוא דאיתא

בגמרא (שבת ל) מאי דכתיב (תהלים פח-ו) במתים חפשי, כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות ע"ש. ומעתה מי שנכנס חי בגן עדן לא נפטר מחיובו בתורה ומצוות, והוא זוכה לעבוד את ה' בחיים נצחיים שאין לו הפסק, כי רק המתים נעשו חפשיים מתורה ומצוותיה.

אך עם כל זה מבואר בספ"ק דמי שמניח אחריו בנים או תלמידים ההולכים בדרכי אבותיהם ורבותיהם, יש לו אופן של עבדות ה' גם בהיותו בגן עדן, על ידי התורה ומצוות של בניהם ותלמידיהם אשר המה גרמו לזה, ובדבר זה המתים יורשים את החיים (בבא בתרא קיז.), וברא מזכי אבא (סנהדרין קד.). ולכן אמרו חז"ל (בבא בתרא קטז.) דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה, ולא נאמרה בו מיתה ע"ש.

והנה אליעזר אם היה זוכה לשדך בתו ליצחק, היה יוצא מזרעו הכלל ישראל, וכל מצותיהם היו נוקפין גם לזכותו. ועבור ששירת את רבו באמונה, וביטל כל ישותו לרבו, הסיר אפשרות זו ממנו, והפסיד בידים מה שהיה יכול להתעלות אחר מיתתו, שלא להיות במתים חפשי, והוא על ידי תורתן של זרעו אחריו. אך השומע לדברי חכמים לא מפסיד, על כן זכה אחר כך ליכנס חי בגן עדן, ואין הוא זקוק להמצות שיעשו בניו אחריו, אלא הוא עצמו עומד ומשמש בחיים חיותו את קונו לעולמי עד. וזהו הרמז במאמרם (ב"ר סח-) יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, שיפה לו יותר שיחתו של 'עבדי אבות', שביטל עצמו כליל לרבונו בעבדות נאמנה, שעל ידי זה זכה ליכנס חיים בגן עדן, ולשמש את בוראו לעולמי עד, וזה יפה יותר 'מתורתן של בנים', ממי שצריך במיתתו להתעלות רק על ידי תורתן של בניו.

*

ויש לומר עוד במה שהתפלל אליעזר, הקרה נא לפני 'היום' דייקא, דהנה להלן בפרשה נאמר, ויושם לפניו לאכול, ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי, ויאמר דבר, ויאמר עבד אברהם אנכי (כד-לג). וכתוב בבעל הטורים יש מפרשים שנתנו לו דבר איסור, ואמר לא אוכל עד אם דברתי דברי, עבד אברהם אנכי, ואינו אוכל דבר איסור ע"כ. ונראה עוד, דהנה אליעזר אמר ואבוא היום אל העין (כד-ב), מכאן שקפצה לו הארץ (ב"ר נט-יא) ע"כ. ובידי משה על המדרש שם, וכן בהקדמת בן הידי משה על המדרש, הביא בשם הגאון רבי דוד אופנהיים מפראג זצ"ל להקשות דמה קא משמע לן בזה.

וכתב דעל פי החשבון יוצא, דאותו יום שבא אליעזר לחרן היה יום טוב ראשון של סוכות, כיון דיצחק נעקד ביום הכיפורים (ילקוט ראובני) שהוא עשרה בתשרי, ודרך שלשת ימים היה מהר המזריה לביתו (בראשית כב-ד), נמצא שבא לביתו מן העקידה ב"ג בתשרי, ואז נתבשר לו שרבקה נולדה באותו יום (רשי" כב-ב). ואיתא במסכת סופרים (כא-ט) דרבקה היתה בת ג' שנים וג' ימים כשבא אליעזר, נמצא שהיה אותו היום ט"ז בתשרי, והוא יום א' של חג הסוכות. ואם כן איך יתכן היום יצאתי שהלך מחוץ לתחום ביום טוב, לזה אמר מכאן שקפצה לו הארץ, ואיתא בגמרא (עירובין מג.) דאין תחומין למעלה מעשרה כשהולך על ידי קפיצה, ושפיר אמר היום יצאתי והיום באתי ע"ש. ובספר חמרא טבא בפרשתנו כתב להוסיף, וזהו שאמר הכתוב לעת ערב לעת צאת השואבות,

הולד, בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני ע"ש. והמקובלים מתרצים דבארץ ישראל מכריזין, ובחוץ לארץ הזיווג לפי מעשיו ע"כ. ואם כן בחוץ לארץ אין יכולים לשאול מצא או מוציא, משום שאפילו השיג אשה רעה יתבייש לומר מוצא כיון שהוא לפי מעשיו, אבל בארץ ישראל שאינו תלוי במעשיו רק לפי הגזירה מן השמים, לא יתבייש לומר האמת מוצא ע"כ. וכעין זה כתוב בשפתי חכמים (ברכות שם) בשם גיסו הגה"ק רבי הלל מקולמיי זצ"ל, דבחוץ לארץ אין צריך לשאול, כיון דהוא צדיק, הוא גם כן צדיקת, והכל לפי מעשיו, ורק בארץ ישראל שהוא על ידי גזירה, היו שואלין אותו מצא או מוצא ע"ש.

והנה לא מבואר בדבריהם, אי הא דמכריזין בארץ ישראל, זהו כאשר לידתו הוא בארץ ישראל, ואז יש להסתפק אם רק כאשר שניהם נולדו שם, או גם באחד מהם סגי. או שהכוונה הוא שאלו שמתארסין בארץ ישראל, גם אם לא נולדו שם, יש עליהם הכרזה קודם יצירתם.

ולכאורה יש להעיר דבגמרא (מועד קטן יח:) אמרו, מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש, מן התורה דכתיב (בראשית כד-ג) ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר וכו' ע"ש. ואם כן זיווגו של יצחק ורבקה היתה בהכרזה (והוא מוכרח גם כן ממה שאמר ה' אחר העקידה שכעת נולדה רבקה בת זוגו, וכמבואר ברש"י כב-ג). והנה רבקה לא נולדה בארץ ישראל, וגם מקום ארוסתם היתה בחוץ לארץ בחרן.

אך יש לומר, דלכאורה לפי מה שנתבאר לעיל דאליעזר בא לחן בחג הסוכות, הרי יש בזה איסור תחומין, אלא שבא בקפיצה למעלה מעשרה וכו"ל. אך גם זה לא פשוט, דבגמרא שם לא איפשיטא בעיא זו אי יש תחומין למעלה מעשרה, ולהלכה פסקינן בשלחן ערוך (א"ח סימן תד) דהוי ספק, ובי"ב מיל דהוי תחומין מדאורייתא אזלינן לחומרא ע"ש. והרי כאן היתה יותר מי"ב מיל, שהרי מקרית ארבע עד חרן מהלך י"ז ימים. אך יש לומר כי כאן היתה קפיצת 'הארץ' (עיין אהב ישראל ליקוטם לפי חיי), ומקומו שהיה אליעזר עומד בארץ ישראל קפצה לחרן, ותחומין הוא משום אל יצא איש ממקומו ביום השביעי (שמות טו-כט), וכאן נשאר עומד במקומו כל הזמן ולא יצא ממנו, כי הארץ קפצה עמו. ואם כן הביא אליעזר עמו יחד לחן קדושת הארץ, וגם בהיותו בחרן היה עומד בקרקע ואוירא דארץ ישראל.

והנה ארץ ישראל נקראת בתורה ארץ טובה, וכמו שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על 'הארץ הטובה' אשר נתן לך (דברים ה-ז). וזהו שרימו הכתוב בהליכתו של אליעזר, וכל טוב אדוניו בידו, כי ארץ ישראל הוא טוב אדוניו, שהבטיחו ה' לאברהם, והוא לקח אתו עמו ארעא דישראל, זייקם וילך, כי נשאר קם על מקומו, וכך הלך בקפיצת הארץ. ואם כן גמר האירוסין של יצחק שפיר היתה בארץ ישראל, אשר על זה יש הכרזה מקדם, ועל כן שפיר אמרו לבן ובתואל מה' יצא הדבר, כי בארץ ישראל מה' אשה לאיש.

דביאתו של אליעזר היה ביום א' דסוכות, ובערב היה ליל שני של סוכות, שבו שמחת בית השואבה. וזהו שאמר 'לעת ערב לעת צאת השואבות', שהוא בית השואבה ע"ש.

ומעתה יש לומר כי אליעזר לא רצה לאכול חוץ לסוכה, ועל כן אמר להם לא אוכל עד אם דברתי דברי, ויאמר עבד אברהם אנכי, ולא אוכל לאכול חוץ לסוכה. והגם דאיתא במשנה (סוכה כ:) בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה, ואמר להן רבן גמליאל לזקנים, ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה, לפיכך ישן הוא תחת המטה ע"ש. ואם כן אליעזר עבד אברהם פטור מן הסוכה, מכל מקום הרי מבואר בתוס' (שם ד"ה ראיתם) כי גם טבי היה מיסב בסוכה, כמו שהיה מניח תפלין בכל יום, אלא שלא רצה לדחוק את החכמים שהיו ישנים בסוכה ע"ש. ואליעזר שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, בודאי עבד כשר היה כטבי, ולא רצה לאכול חוץ לסוכה.

אמנם ראיתי במגדים חדשים בפרשתנו שהעיר, דבמסכת סופרים שם איתא בלשון אחר, שאמרו בת שלש שנים ושלשה ימים היתה רבקה כשיצאה מבית אביה ע"כ. ולא ביום שהגיע אליעזר שם. וכתוב להלן וילינו ויקומו בבוקר ויאמר שלחוני לאדוני (כד-ג), שאליעזר יצא עם רבקה למחרת ביאתו, ואז היתה רבקה בת ג' שנים וג' ימים, נמצא דאליעזר בא לחן ביום י"ד תשרי ערב סוכות, ולא ביום ט"ו תשרי ע"ש. ולפי זה גם כן יש לומר דלכן התפלל אליעזר הקרה נא לפני ה' היום, שיגמר הדבר הכל היום בערב סוכות, דאיתא במשנה (מועד קטן ח:) אין נושאין נשים במועד, לפי שאין מערבין שמחה בשמחה. ומבואר בשלחן ערוך (א"ח סימן תקמ"א) דמותר לארס, ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין בבית ארוסתו בשעת אירוסין ע"כ. ובודאי שבביתו של בתואל ירצו לעשות סעודת אירוסין, וזה אסור במועד, על כן ביקש שיגמר הכל בערב יום טוב, וגם לא רצה לאכול בביתו לעת ערב עד שיוגמר הדבר מבעוד יום, דאם יוגמר ביום טוב או לא יוכלו לאכול סעודת אירוסין, אבל בנגמר בערב יום טוב, שרי לאכול בלילה סעודת אירוסין (כמבואר שם בסעיף ג). - וגם אם לא יסכימו להאירוסין, הרי אין לקבוע בערב שבת ויום טוב סעודה משש שעות ולמעלה (עיין ש"ע א"ח סימן רמט-ב), וכיון שהוא עבד אברהם, וקיבל על עצמו עול מצות, על כן לא יוכל לסעוד כעת סעודתו.

*

עוד יש לומר בכוננת הכתוב, וכל טוב אדוניו בידו ויקם וילך אל ארם נהרים (כד-ז). דהנה איתא בגמרא (ברכות ה.) במערבא כי נסיב אינש אתתא, אמרי ליה הכי, מצא או מוצא, מצא דכתיב (משלי יח-כב) מצא אשה מצא טוב, מוצא דכתיב (קהלת ז-כ) ומוצא אני מר ממות את האשה ע"כ. וכתוב בענף יוסף דלמה שאלו שאלה זו דוקא בארץ ישראל ולא בחוץ לארץ. ויש לומר דבגמרא (סוטה ב.) מקשה אהא דאמר ריש לקיש אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו, מהא דאמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת

נתגבר ע"י יודינו מוה"ר ר' אברהם געלב הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בהולדת בנו למול טוב	נתגבר ע"י יודינו מוה"ר ר' שלמה גראוינגער הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בנישואי בנו למול טוב	נתגבר ע"י יודינו הרב שמואל באדאנסקי שלי"א לרגל השמחה השוריה במעונ בנישואי בנו למול טוב	לע"נ מרת חנה ב"ר אליעזר הכהן ע"ה נפמרה ג' כסלו תש"ע לפ"ק - ת.נ.צ.ב.ה נתגבר ע"י בנה מוה"ר ר' שמחה פריעדמאן הי"ו
נתגבר ע"י יודינו מוה"ר ר' שלמה צבי זינגער הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בהכנס בנו לעול התורה והמצות למול טוב	נתגבר ע"י יודינו מוה"ר ר' יואל פישער הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בהולדת בנו למול טוב	נתגבר ע"י יודינו מוה"ר ר' בנימין הענדלער הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בהולדת בנו למול טוב	נתגבר ע"י יודינו מוה"ר ר' יונתן לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בהולדת בנו למול טוב